

Basismidler til forskning er også afgørende for undervisningen

Rektor Jens Oddershede,
Syddansk Universitet,
formand for
Rektorkollegiet

Kommentar til artiklen "Er forskningsfinansieringen blevet uddannelsernes værste fjende?", MONA, 2010(2)

Frederik Voetmann Christiansen spørger i det sidste nummer af *MONA* om forskningsfinansieringen er blevet uddannelsernes værste fjende.

Det fremgår af artiklen at det ikke så meget er forskningsfinansiering i sig selv FVC finder problematisk, som den måde hvorpå midler til forskning bliver givet på – nemlig i stigende grad fra puljer, råd og programmer og ikke som basismidler til det enkelte universitet.

Undertegnede har med stor interesse læst FVC's velargumenterede artikel som rejser et par advarselstavler som mange både på universiteterne, i forskningsrådene og i den politiske verden kunne have gavn af at tage bestik af. Samtidig rummer artiklen imidlertid også en række udsagn som jeg faktisk finder ganske opmuntrende.

Men først til advarselserne: Det påpeges i artiklen at forholdsvis færre basismidler til forskning ikke kun er et problem for universiteternes mulighed for at planlægge og gennemføre en samlet strategi for forskningen og dermed for universitetets faglige udvikling. Flere forskningsmidler i konkurrence og færre som basismidler betyder også at universiteterne kan få svært ved at løfte deres ansvar både for forskernes karriereudvikling og for udbuddet af forskningsbaserede uddannelser fordi forholdsvis flere af de unge forskere ansættes som postdoc'er der primært skal forske for et bestemt projekt og ikke som adjunkter der både skal forske og undervise. I 2004 var kategorien postdoc næsten ukendt i Danmark og blev opgjort til 42,4 årsværk, hvorimod der var 1.075,4 årsværk i kategorien adjunkt. I 2009 var postdoc vokset til 1.386,2 årsværk, mens adjunktkategorien næsten var halveret og udgjorde 663,7 årsværk. Selvom adjunktansættelse i 2004 reelt ofte var en postdoc-ansættelse, så er den store relative forskyldning mellem de to ansættelseskategorier et klart faretegn i forhold til den forskningsbaserede uddannelse. (Kilde: opgørelse fra AC).

Det har altid været en udfordring for universiteterne og deres ledelser at alle dygtige forskere ved at de skal kunne klare sig i den internationale konkurrence på deres forskningsfelt. I den konkurrence tæller alene forskningsindsatsen som den afspejler sig i publikationer og konferencebidrag. I ansøgninger til nationale og internationale råd og programmer er det også alene forskningsproduktionen der bedømmes.

Ansvaret for at forskerne også får de nødvendige ressourcer – både i tid og i penge – til at være med til at udvikle gode, forskningsbaserede uddannelser og til at varetage undervisning, kommer dermed under pres. Både forskere og eksterne bevillingsgivere kan til tider opfatte kravet om at alle universitetets forskere skal medvirke til at løfte undervisningsopgaven, som et krav der dels gør det urimelig svært for den enkelte forsker at få fred til sin forskning, dels trækker fra omfanget af den forskning den eksterne bevillingsgiver forventer at få for sine penge.

Det opleves derfor også i nogle sammenhænge som særlig positivt hvis en forsker via en ekstern forskningsbevilling kan blive "frikøbt" så hun i en kortere eller længere periode kun skal forske og slet ikke skal undervise.

Det kan være fristende for den enkelte forsker og måske også for en ekstern bevillingsgiver hvis forskerne på den måde tages væk fra undervisningen så de i stedet kan bruge al deres tid på at forske. Fristende også for den enkelte forsker fordi det er hendes forskningsproduktion der kan måles og vejes og tælles med i den nationale og internationale behårde konkurrence om overhovedet at få penge at forske for. Og fristende for eksterne bevillingsgivere der kan synes at de får mere forskning for deres penge hvis forskerne ikke skal bruge tid på at undervise – eller måske endda på at lære at undervise.

Men hvis forskernes viden og indsigt skal bringes hurtigt og effektivt ud i det danske samfund, har vi brug for de forskningsbaserede uddannelser og for gode forskere der kan og vil undervise. Nationalt bør vi derfor gøre alt hvad vi kan, for at opbygge rammer der kan være med til at opveje det forhold at universiteternes forskere udelukkende konkurrerer på deres forskning som den afsætter sig i publikationer og konferencebidrag, mens indsatsen som underviser er vanskeligere at måle og sammenligne internationalt og derfor ikke opleves som meritgivende af den enkelte forsker.

Ud over at universiteterne fortsat må bestræbe sig på at forklare at tilstrækkelige basismidler er *sine qua non* for at kunne drive et moderne universitet effektivt, er der derfor også brug for at følge meget nøje hvordan et program som Det Frie Forskningsråds "Sapere Aude"-initiativ i praksis vil kunne fremme unge talenters udvikling både som forskere og som undervisere. Det vil jo være særdeles uhensigtsmæssigt hvis en offentlig dansk indsats på en halv milliard kroner til at støtte unge forskeres udvikling ikke også fører til at vi får flere rigtig gode undervisere på de danske universiteter.

Hvor man måske før universitetsloven af 2003 kunne påstå at universiteterne til tider fremstod som et "forskerfællesskab" hvor forskerne ganske vist selv valgte deres

ledere, men i øvrigt på godt og ondt var helt overladt til sig selv, er der nu reelt en fare for at vi ender med at universiteterne bliver "forskerhoteller" hvor den enkelte forsker formelt er ansat på universitetet og har sin husleje betalt, men hvor finansieringen af de konkrete forskningsprojekter skal skaffes fra eksterne aktører der dermed også kommer til at bestemme hvad forskerne overhovedet skal have mulighed for at forske i.

Som alternativ til disse to – for mig at se lige uønskelige – alternativer ser jeg fremtidens frugtbare universitet som et forskningsfællesskab hvor dialogen om en langsigtet, sammenhængende strategi både inddrager og muliggør den vidensopbygning og den forskningsindsats som er forskernes opgave. Og hvor vi samtidig har de ressourcer der skal til for at kunne give ordentlige rammer for udvikling og udbud af undervisning der bygger på forskningen og inddrager forskerne.

Og dermed kommer jeg til det jeg fandt særdeles opmuntrende da jeg læste Frederik Voetmann Christiansens artikel: Både hans egne oplevelser med adjunktpædagogikum og de udsagn en række unge forskere er citeret for, tegner et billede af at fremtidens forskere ikke ønsker kun at forske og at være gode til at forske. De vil også meget gerne undervise, og de vil gerne have mulighed for at blive gode også til at løse den opgave.

Dermed er det op til politikere og universiteter sammen at skabe rammerne for at alle unge forskere kan få rimelige vilkår både for at forske og for at undervise. Det er en opgave som jeg personligt glæder mig til at være med til at løse.